

## UZASADNIENIE

Zarządzenie Ministra Środowiska w sprawie zadań ochronnych dla Drawieńskiego Parku Narodowego jest wykonaniem upoważnienia ustawowego zawartego w art. 22 ust. 2, pkt 1 oraz art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220, z późn. zm.).

Zgodnie z tymi przepisami zadania ochronne dla parku narodowego ustanawia minister właściwy do spraw środowiska w drodze zarządzenia. W zadaniach ochronnych parku narodowego ustala się miejsca, które mają być udostępniane, oraz maksymalna liczbę osób mogących przebywać w tych miejscach.

Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz zakres zadań ochronnych zostały opracowane w formie tabelarycznych zestawień. W zestawieniach określono zagrożenia oraz sposoby i zakres prowadzenia zabiegów w ramach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej z podaniem lokalizacji, ich rozmiarem (metry, hektary, kilogramy itp.) oraz określeniem ekosystemów, w których mają być wykonane. Dla wybranych gatunków zwierząt i roślin określono rodzaj zadań ochronnych oraz sposób prowadzenia zabiegów w ramach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej.

W związku z występującymi zagrożeniami przyrody parku narodowego zabiegi wykonywane w ramach ochrony czynnej i krajobrazowej dostosowane zostały do wymogu zachowania funkcji ekosystemów i ekologicznych powiązań między nimi, a także ich renaturalizacji.

Zabiegi w obszarach objętych ochroną ścisłą w ekosystemach leśnych – związane są z utrzymaniem przez cały rok bezpieczeństwa przeciwpożarowego lasów oraz bezpieczeństwa osób odwiedzających park.

### Uzasadnienie szczegółowe

Zabiegi w obszarach objętych ochroną czynną:

**Monitoring czynników biotycznych występujących w ekosystemach leśnych poprzez wykładanie pułapek zapachowych (feromonowych)** – dotyczy następujących owadów: brudnicy mniszki, strzygonii choinówki, drwalnika paskowanego, cetyńców. Celem wykładania pułapek feromonowych jest określanie tendencji rozwojowych wyżej wymienionych gatunków owadów. Pułapki wyklada się zgodnie z biologią poszczególnych gatunków w marcu, kwietniu i lipcu.

**Kontrola rozwoju owadów zagrażających ekosystemom leśnym (zbieranie różnych form rozwojowych)** – celem zbierania różnych form rozwojowych owadów jest zbadanie tempa rozwoju owadów oraz ich liczebności i określenie zagrożenia, jakie mogą stwarzać dla ekosystemów leśnych parku. Decyzje o dodatkowych pracach podejmuje się wspólnie z Zakładem Ochrony Lasu według metodyk określonych w Instrukcji Ochrony Lasu. Terminy uzależnione są od biologii poszczególnych gatunków i mogą dotyczyć prac w różnych miesiącach.

**Kontrolne poszukiwanie owadów w ściółce** – celem zabiegu jest zebranie z powierzchni próbnych zimujących form owadów, określenie ich ilości oraz zdrowotności. Zespół Ochrony Lasu na podstawie otrzymanych materiałów określa stopnie zagrożenia drzewostanów. Prace wykonuje się po pierwszych przymrozkach.

**Ograniczanie rozwoju owadów, które mogą powodować grupowe i powierzchniowe wydzielanie się posuszu poprzez wycięcie opianowanych drzew** – dotyczy następujących gatunków owadów: cetyniec większy (*Tomicus piniperda*), cetyniec mniejszy (*T. minor*), kornik sześćożębný (*Ips sexdentatus*), kornik ostrożębný (*I. acuminatus*), smolik dragowinowiec (*Pissodes piniphilus*), smolik sosnowiec (*P. pini*), rytownik dwużębný (*Pityogenes bidentatus*), przypłaszczek granatek (*Phaenops cyanea*). Ograniczanie rozwoju owadów następuje przez wycięcie opianowanych drzew z pozostawieniem posuszu jałowego. Zabieg będzie wykonywany w drzewostanach



przeznaczonych do przebudowy oraz w drzewostanach założonych na gruntach porolnych. Termin realizacji prac uzależniony jest od biologii owadów.

**Budowa nowych ogrodzeń z siatki oraz naprawa istniejących** – celem zabiegu jest ochrona nowo zakładanych nasadzeń przed zniszczeniem przez jeleniowate i dziki oraz utrzymanie istniejących ogrodzeń. Prace wykonuje się przez cały rok.

**Demontaż starych ogrodzeń z siatki** – celem jest udostępnienie powierzchni leśnych, których faza rozwojowa nie jest już narażona na silne żerowanie jeleniowatych i dzików. Zabieg zaplanowano na wiosnę.

**Ochrona upraw leśnych poprzez pakulowanie lub zabezpieczanie środkami zapachowymi (repelentami)** – celem zabiegu jest ochrona pędów szczytowych przed zgryzieniem, umożliwiających wzrost drzew w nasadzeniach, nie ograniczając naturalnej bazy żerowej jeleniowatych. Zabieg wykonuje się jesienią.

**Ochrona upraw leśnych przed gryzoniami poprzez późnojesienne wykaszanie roślinności** – zabieg ma na celu ochronę upraw, odnowień i podsadzeń przed gryzoniami.

**Regulacja liczebności jeleniowatych i dzików** – celem regulacji jest utrzymywanie stada podstawowego w ilości osobników wyliczonych na podstawie indeksów bazy żywienia, w oparciu o prowadzone inwentaryzacje. Utrzymanie właściwej ilości zwierząt nie spowoduje wzrostu szkód w nasadzeniach przebudowywanych drzewostanów parku. Regulację przeprowadza się uwzględniając okresy ochronne.

**Likwidowanie skutków nagłych zjawisk atmosferycznych (usuwanie wiatrolomów, wywrotów, śniegołomów itp.)** – dokonywane jedynie w przypadkach zdarzeń o charakterze klęskowym i wielkopowierzchniowym (szkody o charakterze masowym).

**Pielęgnowanie upraw leśnych poprzez usuwanie drzew chorych, uszkodzonych oraz regulację zagęszczenia i składu gatunkowego** – czyszczenia wczesne spełniają kilka zadań m.in. uporządkowują skład gatunkowy uprawy i formy zmieszania, regulują zagęszczenie i selekcję drzew, poprawiają jakość drzew (głównie cennych domieszek liściastych). Celem zabiegu jest doprowadzenie uprawy do etapu, jakim jest początek okresu młodnika. Wykonanie tego zabiegu jest konieczne ze względu na to, iż jest to podstawowy zabieg pielęgnacyjny.

**Pielęgnowanie młodników poprzez usuwanie drzew chorych, uszkodzonych oraz regulację zagęszczenia** – celem czyszczeń późnych jest doprowadzenie młodnika do etapu, jakim jest początek okresu drzewostanu dojrzewającego (tyczkowiny). Zabieg ten przygotowuje drzewostan do pierwszej regulacji struktury przestrzennej i od jego wykonania będzie zależał stan przyszłego drzewostanu. Konieczność pielęgnowania upraw leśnych, które osiągnęły zwarcie ma duże znaczenie dla jakości przyszłych drzewostanów, zwiększa bowiem ich odporność i zdrowotność. Zabieg wykonuje się przez cały rok, z wyjątkiem maja i czerwca.

Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w drzewostanach poprzez wykonanie cięć pielęgnacyjnych – obejmuje:

- regulację zagęszczenia w drzewostanach sosnowych w młodszych klasach wieku, której celem jest stabilizacja drzewostanu i kształtowanie jego struktury. Zabieg uodparniający drzewostan na czynniki abiotyczne i biotyczne;

- regulację składu gatunkowego oraz zagęszczenie drzew w średniowiekowych drzewostanach sosnowych. Podstawowym celem tych zabiegów jest stworzenie warunków do przebudowy tych drzewostanów tj. do zwiększenia w nich składu gatunkowego dbb i bk. Regulacja zagęszczenia i składu gatunkowego obligatoryjnie łączy się z podsadzeniami gatunków liściastych;

- regulację składu gatunkowego i zagęszczenie w drzewostanach sosnowych starszych klas wieku. Celem tego zabiegu jest kształtowanie zróżnicowanej struktury przestrzennej i pionowej drzewostanu sosnowego;

- regulację składu gatunkowego i zagęszczenie w drzewostanach bukowo-sosnowych starszych klas wieku. Celem tego zabiegu jest unaturalnienie drzewostanów przez wyprowadzenie drugiego piętra bukowego jako głównej warstwy drzewostanu oraz eliminacja sosny pochodzenia antropogenicznego.



**Przebudowa drzewostanów sosnowych w celu umożliwienia wprowadzania właściwych gatunków drzew i krzewów oraz umożliwienie wprowadzenia drugiego piętra bukowego poprzez częściowe wycięcie sosny** - celem tego zabiegu jest przebudowa litych drzewostanów sosnowych na siedliskach Lśw, LMśw i BMśw. Przebudowa prowadzona jest w kierunku przekształcenia na drzewostany z dominacją dębu lub buka, a także ukształtowania struktury przestrzennej i pionowej wielogatunkowych drzewostanów liściastych oraz bukowych.

**Wprowadzanie gatunków drzew liściastych pod osłoną przebudowywanych drzewostanów** - celem podsadzeń jest dostosowanie składu gatunkowego do siedlisk oraz wzbogacanie różnorodności biologicznej. Zabieg wykonuje się w okresie wiosna/jesień.

**Wprowadzanie gatunków w naturalnie powstałych lukach - uzupełnianie luk i przerzedzeń w starszych drzewostanach** - wprowadzanie gatunków liściastych ma na celu uzupełnienie luk i przerzedzeń. Zabieg wykonuje się w okresie wiosna/jesień.

**Uzupełnianie gatunkami liściastymi w podsadzeniach i odnowieniach** - obejmuje poprawki i uzupełnianie wypadów w podsadzeniach i odnowieniach w młodszych klasach wieku. Zabieg wykonuje się w okresie wiosna/jesień.

**Przygotowanie gleby do sadzenia drzew w roku następnym** - celem zabiegu jest przygotowanie gleby na powierzchniach przeznaczonych do podsadzeń i zalesień. Gleba przygotowywana jest ręcznie w postaci talerzy lub wyorywanych pasów. Termin realizacji jesień.

**Pielęgnacja upraw poprzez wykoszenie roślinności zielnej i krzewów zagrażającej rozwojowi drzew** - celem tego zabiegu jest systematyczne niszczenie chwastów aż do czasu, kiedy przestaną one zagrażać drzewkom (motyczenie, wykaszanie). Termin realizacji - okres wegetacyjny.

**Wykaszanie roślinności na bagnach** - celem zabiegu jest zachowanie cennych zbiorowisk roślinnych. Termin zabiegu uzależniony jest od poziomu wody i dostępności terenu, zabieg przeprowadzany jest indywidualnie dla każdego obiektu.

**Wykaszanie roślinności na łąkach** - celem zabiegu jest zachowanie zbiorowisk roślin łąkowych, utrzymanie walorów krajobrazowych i różnorodności biologicznej. Zabiegi przeprowadzane są w terminach i w sposób zróżnicowany dla określonego obiektu.

**Odkrzaczanie powierzchni źródeł** - celem zabiegu jest ochrona cennych zbiorowisk roślinnych charakterystycznych dla źródeł i wilgotnych łąk (w tym trzęślicowych) wcześniej przekształconych przez człowieka. Termin zabiegu: sierpień - grudzień.

**Wykaszanie roślinności pastwiskowej** - celem zabiegu jest zachowanie zbiorowisk roślinnych byłych pastwisk, ochrona walorów krajobrazowych i różnorodności biologicznej. Termin zabiegu: czerwiec-wrzesień.

**Ochrona walorów krajobrazowych poprzez utrzymanie terenów otwartych oraz poprzez wykaszanie roślinności zielnej** - celem zabiegu jest zachowanie zbiorowisk charakterystycznych dla odłogów, zapobieganie ich zarastaniu drzewami i krzewami, ochrona walorów krajobrazowych oraz utrzymanie różnorodności biologicznej. Termin zabiegu: czerwiec - sierpień.

**Ochrona roślinności na mechowiskach poprzez wykoszenie roślinności zielnej** - celem zabiegu jest zachowanie zbiorowisk charakterystycznych dla mechowisk, źródeł i wilgotnych łąk wcześniej przekształconych przez człowieka. Termin zabiegu uzależniony jest od poziomu wody i dostępności terenu, zabieg przeprowadzany jest indywidualnie dla każdego obiektu.

**Wyeksponowanie miejsc historycznych** - celem zabiegów jest wyeksponowanie miejsc związanych z działalnością człowieka na terenie Puszczy Drawskiej. Działania ochronne obejmują dawne osady, bindugi, cmentarze, park podworski w Barnimiu. Zabieg polega na wykaszaniu roślinności zielnej, usunięciu pojedynczych drzew i krzewów. Na terenie dawnych osad leśnych oszczędza się drzewa i krzewy owocowe. W miejscach, w których wykonuje się zabiegi, ochronie podlegają również gatunki pochodzenia antropogenicznego (np. stare odmiany drzew i krzewów owocowych). Obiekty dziedzictwa kulturowego eksponuje się także przy pomocy tablic informacyjnych i edukacyjnych. Planuje



się ustawienie nowych oraz konserwację starych tablic. Prace będą prowadzone przez cały rok.

**Pielęgnacja pasów przeciwpożarowych (wzdłuż dróg publicznych) z pozostawieniem powierzchni gruntu oczyszczonego do warstwy mineralnej** – celem zabiegu jest utrzymanie pasa izolacyjnego chroniącego drzewostan przed rozprzestrzenianiem się ognia. Pas utrzymywany jest przez cały rok, ze szczególnym uwzględnieniem okresów o największym zagrożeniu pożarowym (na przedwiośniu i latem).

**Ochrona czynna ekosystemów wodnych** – celem ochrony ekosystemów wodnych jest ochrona procesów w nich zachodzących, utrzymanie bioróżnorodności, przeciwdziałanie antropogenicznej eutrofizacji oraz przeciwdziałanie pogarszaniu i poprawianie stosunków wodnych. Dla realizacji tych celów zaplanowano m. in. zabiegi czynnej ochrony ichtiofauny, które polegają na połowach regulacyjnych w jeziorach najbardziej narażonych na eutrofizację antropogeniczną (Ostrowieckie i Sitno w terminie styczeń – grudzień z wyłączeniem marca i kwietnia), połowach kontrolnych (Ostrowieckie, Sitno, Jamno, Płociczno), pozyskaniu materiału do rozrodu (tarlaków lub selektów certy z jeziora Ostrowieckiego – w maju, pstrąga potokowego i troci wędrownej – od sierpnia do grudnia, brzany – od maja do czerwca, lipienia w kwietniu z rzek Drawy i Płocicznej), pozyskanie materiału rozrodczego (ikra i mlecz) certy w maju i szczupaka w marcu i kwietniu (jeziora Ostrowieckie i Płociczno) oraz zarybieniach. Planowane zarybienia są elementami programów ochrony określonych gatunków ryb: pstrąga potokowego (zarybienia od maja do lipca), brzany (zarybienia od sierpnia do września), lipienia (zarybienia od lipca do września), certy (zarybienia w czerwcu i lipcu), łososa (zarybienia od marca do maja), jesiotra (zarybienia jak w zaleceniach Krajowego Programu Restytucji Gatunku). Zarybienia są również elementem programu biomanipulacji ekosystemów wodnych realizowanej przez oddziaływanie na populacje ryb: zarybienie szczupakiem jezior Ostrowieckiego, Jamna, Płociczna i Sitna (w czasie od kwietnia do maja).

**Ochrona czynna storczykowatych (*Orchidaceae*)** – ochrona gatunkowa związana jest z zabiegami wykaszania i odkrzaczania ekosystemów nieleśnych, na których występują storczyki, umożliwienie dopływu wód zasobnych w węglan wapnia i poprawy warunków siedliskowych. Zabiegi wykonywane są przez cały rok.

**Ochrona czynna ptaków (sikory, kowaliki, pełzacze, dzięcioły, drozdy, muchołówki, szpaki, dudki, bażantowate, krukowate)** – ochrona ptaków poprzez uzupełnianie i udostępnianie bazy pokarmowej oraz zwiększanie ilości miejsc lęgowych (zawieszenie budek lęgowych). Budki lęgowe uzupełniane są sukcesywnie w dążeniu do utrzymania na terenie parku do 5 tys. sprawnych sztucznych gniazd. Celem podejmowanych działań jest utrzymanie populacji ptaków polnych i leśnych oraz zmniejszenie śmiertelności w okresie zimowym. Karma dla kuraków polnych układana jest na polach zgodnie z programem ochrony kuropatwy. Karma dla drobnych ptaków leśnych układana jest wokół osad położonych na terenie parku. Termin realizacji zabiegów: jesień i zima.

**Ochrona ptaków środowisk wodno-błotnych i innych drobnych zwierząt** – realizowana poprzez zwiększenie ilości miejsc do rozrodu i ochronę w okresie lęgowym oraz ograniczenie liczebności obcych gatunków zwierząt. Celem podejmowanych działań jest poprawienie warunków środowiskowych oraz bazy żerowej dla ptaków środowisk wodno-błotnych. Działania realizowane będą zgodnie z zatwierdzonym projektem LIFE+ „Ochrona ptaków wodnych i błotnych w pięciu Parkach Narodowych – odtworzenie siedlisk i ograniczanie wpływu inwazyjnych gatunków”.

**Ochrona zwierząt, w tym ptaków preferujących zakrzaczenia i małe powierzchnie otwarte** – dzięki zagospodarowaniu śródleśnej szkółki (wykonanie nasadzeń rodzimych gatunków krzewów, mozaikowate wykaszanie roślinności zielnej) zostanie utworzone miejsce do żerowania i rozrodu różnych gatunków zwierząt, w tym naturalna baza żerowa dla wielu gatunków ptaków. Ponadto obiekt wykorzystywany będzie do celów edukacji przyrodniczej. Termin realizacji zabiegów: okres wegetacyjny.

**Ochrona jeleniowatych, dzików i zajęcy** poprzez uzupełnianie bazy pokarmowej. W okresie zimowym i na przedwiośniu dokarmianie zwierząt ogranicza szkody w ekosystemach leśnych i podnosi kondycję zdrowotną zwierząt. Działania zmierzające do ochrony zwierząt w okresie zimowym akceptowane są społecznie. Ponadto sposoby



wspierania zwierząt w okresie zimowym są uwzględniane podczas edukacji przyrodniczej i kształtowania właściwych postaw ekologicznych.

**Ochrona lisów (*Vulpes vulpes*)** – monitorowanie i regulacja liczebności drapieżników w celu ochrony kuraków polnych. Podejmowane działania są zgodne z programem ochrony kuraków polnych dla DPN. Regulacja podyktowana jest koniecznością zachowania równowagi w środowisku przyrodniczym oraz ograniczania rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych. Czas przeprowadzania regulacji liczebności uwzględnia okres ochronny od kwietnia do końca czerwca.

**Redukcja jenotów (*Nyctereutes procyonoides*), norek amerykańskich (*Mustela vison*), szopów praczy (*Procyon lotor*)** – celem redukcji jest ograniczenie rozprzestrzeniania się gatunków obcych dla fauny parku i wpływających negatywnie na rodzime populacje dzikich zwierząt, oraz prowadzenie monitoringu połączonego z inwentaryzacją. Redukcja prowadzona jest przez odstrzał (lis, jenot) oraz ołów w pułapki żywołowne (norka amerykańska, szop praczy). Pozyskane osobniki są usypiane przez weterynarza i przekazywane do instytucji naukowych.

**Ochrona nietoperzy (*Chiroptera*)** – polega na realizowaniu programu ochrony gatunków oraz prowadzeniu spisów nietoperzy (zimowych i letnich). Ochrona wykonywana jest także poprzez zabezpieczenie miejsc rozrodu (stare ambony, strychy) oraz zimowisk (bunkry, piwnice, studnie). Zabiegi będą realizowane przez cały rok.

**Ochrona płazów (*Amphibia*)** – poprzez odtworzenie dawnego stawu (naprawa mnicha i grobli), wraz z usunięciem inwazyjnych gatunków roślin w pobliżu stawu. Poprawienie warunków bytowania poprzez utworzenie kopców do zimowania oraz miejsc do wypoczynku płazów. Termin wykonania zabiegów: okres wegetacji roślin.

**Ochrona żółwia błotnego (*Emys orbicularis*)** – priorytetem jest rozpoznanie liczebności a także struktury populacji żółwia błotnego z określeniem rzeczywistych i prawdopodobnych miejsc bytowania i rozrodu. Planowane jest również stworzenie programu zachowania i ochrony tego gatunku w DPN. Podjęte będą działania zabezpieczające miejsca rozrodu (zabezpieczenie siatką) oraz poprawiające warunki siedliskowe (stworzenie miejsca do wygrzewania się i odpoczynku gadów). Termin realizacji zadań: marzec-sierpień.

**Montaż czujników pyroelektrycznych** – w celu prowadzenia monitoringu ruchu na szlakach turystycznych DPN i szlaku wodnym rzeki Drawy. Dane umożliwią podjęcie działań zmierzających do minimalizacji negatywnego wpływu turystyki na ekosystemy parku.

Wprowadzony podział obszaru parku narodowego na rodzaje ochrony oraz sposoby udostępniania obszaru parku dla celów naukowych, edukacyjnych, kulturowych, turystycznych i rekreacyjnych opracowano w formie tabelarycznej. Określono również maksymalną liczbę osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu parku narodowego, udostępnionego dla realizacji wskazanego celu.

Realizacja zadań ochronnych w załącznikach do niniejszego zarządzenia może być dostosowana do konieczności usuwania negatywnych skutków zjawisk żywiołowych w parku narodowym.

Wykonanie zadań ochronnych przyczyni się nie tylko do zachowania walorów przyrodniczo – krajobrazowych, ale również do utrzymania w należytym stanie infrastruktury, jaką dysponuje park narodowy.

Projekt zadań ochronnych uzyskał pozytywną opinię Rady Naukowej Drawieńskiego Parku Narodowego w dniu 3 września 2010 roku.

Przepisy projektu zarządzenia nie wpłyną negatywnie na obszar Natura 2000 PLB 320016 „Lasy Puszczy nad Drawą” oraz PLH 320046 „Uroczyska Puszczy Drawskiej”. Przewidziane do wykonania zadania ochronne przyczynią się do poprawy i zachowania stanu siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt będących przedmiotem ochrony w obszarze Natura 2000.

Wejście w życie zarządzenia nie spowoduje dodatkowych skutków finansowych dla budżetu Państwa oraz nie będzie miało bezpośredniego wpływu na budżety lokalnych samorządów. W sposób pośredni będzie natomiast miało wpływ na promocję gmin, na

obszarze, których park narodowy został utworzony, powodując zwiększenie ruchu turystycznego, a tym samym dodatkowe dochody ze świadczenia usług turystycznych.

Przepisy projektu zarządzenia nie mają wpływu na konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki, jak również na sytuację i rozwój regionalny.

Zagadnienia regulowane przedmiotowym zarządzeniem nie mają odzwierciedlenia w prawodawstwie Unii Europejskiej, a więc zarządzenie to nie podlega ocenie, co do jego zgodności z prawem UE.